

Leonardo Badea (BNR): Dinamica economică a ultimului sfert de secol în România și nevoia curentă de re-echilibrare a finanțelor publice

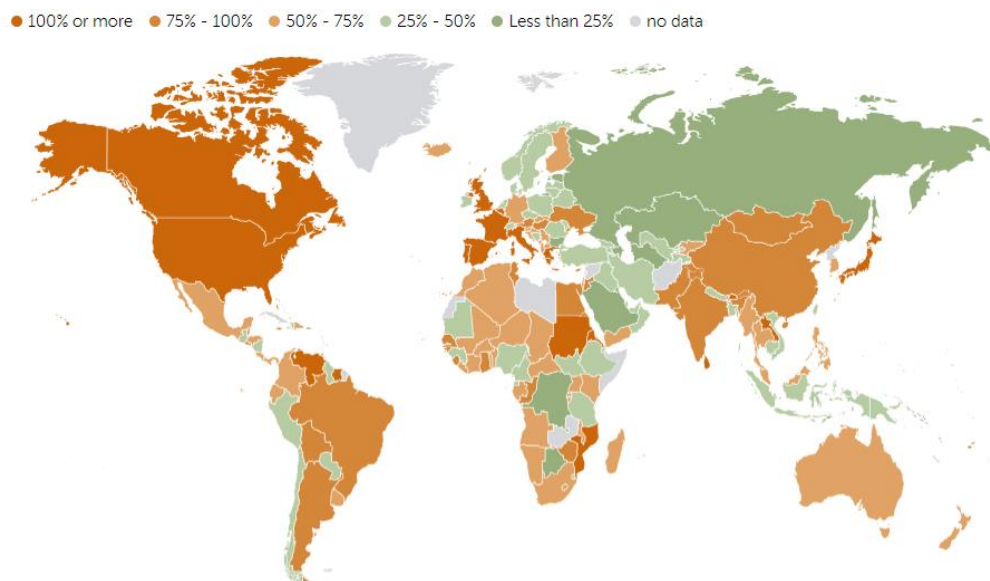
Evoluțiile economice din ultimul sfert de secol au fost influențate de trei caracteristici, care, în opinia mea, au fost determinante: incertitudinea, nevoia de reformă a sistemelor și creșterea (globală a) datoriei publice. Este adevărat că în această perioadă economia mondială s-a confruntat cu o serie de șocuri și provocări asociate crizelor financiare, economice, pandemice și geopolitice, de multe ori suprapuse, care au determinat instaurarea unui climat volatil greu predictibil. Pe de altă parte, dinamica economiei a impus necesitatea adoptării unor măsuri de reformare a sistemelor pentru a răspunde noilor cerințe economice și sociale și pentru a asigura resursele de creștere a prosperității națiunilor.

Globalizarea a fost o parte importantă a acestui proces, un adevărat motor al creșterii economice, contribuind la dezvoltarea comerțului internațional, la sporirea productivității muncii, dar, în același timp, crescând și gradul de întrepătrundere a economiilor regiunilor și statelor, multiplicând canalele de contagiune și ducând la o creștere a nivelului de dependență față de lanțurile globale de aprovizionare. Șocurile externe (mai ales cele recente) au determinat în schimb și necesitatea sporirii nivelului de reziliență a economiilor, evidențiind importanța creșterii gradului de independență energetică și alimentară a statelor.

Multe state emergente, printre care și România, au dezvoltat un model economic în care bunurile produse pentru export încorporează în proporție semnificativă bunuri importate necesare în procesul de producție. Dacă la acest fapt se adaugă și consumul intern care are la bază predominant bunuri importate, ne aflăm deja de ceva vreme în prezența unor dezechilibre macroeconomice care au tendința să se cronicizeze. În cazul României, datele (prezentate mai jos) arată că stimularea consumului pentru a realiza creștere economică în condițiile unei balanțe comerciale în deficit a avut și efecte secundare negative asupra echilibrelor macroeconomice.

Deficitul a devenit un cuvânt la ordinea zilei, crescând ca pondere în PIB și necesitând finanțare tot mai amplă, ceea ce a dus la avansul datoriei publice. Astfel, modelul de dezvoltare globală și de creștere economică asociat creșterii datoriei și a dependenței de piețele globale a devenit unul obișnuit. Date publicate de Fondul Monetar Internațional arată că în anul 2022 datoria publică brută depășea semnificativ nivelul PIB în multe state cu economie dezvoltată, precum Belgia (105%), Canada (116%), Franța (111%), Spania (112%), Portugalia (116%), SUA (121%), Italia (144%) sau Japonia (261%).

Fig.1 Datoria publică brută (% PIB)

Sursa: Fondul Monetar Internațional, baza de date World Economic Outlook (aprilie 2023)

Este adevărat însă că nu orice tip de economie își permite să fie puternic îndatorată și aici analiza trebuie nuanțată. Revenind la modelul de dezvoltare economică, reputatul economist Jacques De Larosière, în lucrarea *”Putting an end to the reign of financial illusion: for real growth”* (2022), afirma că *”într-o lume care a devenit foarte îndatorată, modelul economic de dezvoltare a alunecat către o paradigmă ciudată, în care cea mai mare parte a activității economice se reflectă acum în sporirea valorii activelor financiare în detrimentul creșterii, al veniturilor salariale și al investițiilor productive”*.

În mod cert, dezbaterile vor continua în rândul economiștilor cu privire la rolul politicii economice ca și catalizator al stabilizării macroeconomice și al creșterii pe termen lung, dar, în același timp, este foarte clar faptul că problema dezechilibrelor macroeconomice și adoptarea de politici care să vizeze corectarea acestora reprezintă astăzi preocupări majore și stringente.

Despre principalele dezechilibre macroeconomice cu care se confruntă România, în special despre deficitul bugetar și deficitul de cont curent, se fac analize, se discută și se scrie de mulți ani. Cauzele, dinamica acestora și efectele vizibile, precum și cele potențiale au fost dezbătute pe larg și considerate din multiple unghiuri. Posibile soluții au fost propuse, deopotrivă de economiști din instituțiile publice și din mediul privat, fără a pierde din vedere faptul că fiecare acțiune corectivă are avantaje dar și efecte nedorite pe termen scurt și că necesită măsuri asociate pentru a reduce povara asupra categoriilor cu adevărat vulnerabile. De aceea, este greu de adăugat ceva nou la această discuție fără a relua multe dintre lucrurile relevante care au fost deja spuse adesea în acești ani.

Din nefericire însă, măsurile de corecție de până acum fie au fost insuficiente, fie nu au avut efectele scontate, astfel că problemele persistă și devin tot mai presante, iar riscurile unor

consecințe negative viitoare au crescut semnificativ. Într-adevăr, raportat la PIB, ponderea deficitului bugetar s-a redus ușor la finalul anului trecut, iar ponderea deficitului de cont curent s-a diminuat într-o anumită măsură pe parcursul primelor luni ale acestui an. Aceste corecții sunt însă insuficiente, iar nivelurile celor două deficite continuă să ne singularizeze, de o manieră negativă, prin raportare la țările din vecinătate cu care suntem comparați de investitori. Există inclusiv riscul ca o parte dintre aceste corecții să fie anulate de evoluțiile din a doua parte a anului curent, astfel că piețele și investitorii ar putea concluziona că ele au fost doar conjuncturale și că nu există un proces durabil de reducere a deficitelor gemene, susținut de politici adecvate și eficiente. Consider că o astfel de situație trebuie evitată din cel puțin trei motive obiective:

- I. Primul este că echilibrul macroeconomic ar deveni greu de menținut, iar riscurile apariției unei crize din cauze interne ar crește semnificativ, cu impact asupra nivelului de trai al populației și al potențialului de dezvoltare viitoare.
- II. Al doilea motiv, care decurge în mod obiectiv din primul, este că devenim și mai vulnerabili față de posibile șocuri economice exogene, a căror probabilitate este în creștere în contextul economic și geopolitic european actual (principala destinație a exporturilor noastre). Altfel formulat, riscurile interne se cumulează cu cele externe (și ele mai ridicate acum), astfel că probabilitatea de apariție a unui șoc (indiferent de sursă) care să ne împingă în criză economică este mai mare.
Ne confruntăm cu riscuri economice și geopolitice în creștere la nivel regional și internațional, iar mișcările capitalurilor străine care în ultimii ani ne-au fost favorabile se pot inversa oricând, ceea ce ne-ar putea afecta puternic în toate segmentele economiei. România are în prezent nivelul cel mai redus al ratingului de credit acordat de principalele trei agenții internaționale prin comparație cu Polonia, Cehia, Ungaria și Bulgaria. Suntem pe cea mai de jos treaptă din categoria “*investment grade*”.
O deteriorare în continuare a evaluărilor investitorilor cu privire la riscurile investițiilor în România ne-ar afecta semnificativ: s-ar reduce investițiile străine directe care susțin potențialul de creștere și eficientizare a economiei locale și care (alături de fondurile europene atrase) finanțează de o manieră sustenabilă deficitul contului curent; de asemenea, ar crește volatilitatea și costurile investițiilor străine de portofoliu, din care o parte importantă contribuie la finanțarea deficitului bugetar.
- III. Cel de-al treilea motiv (dar nu și ultimul) pentru care reducerea în continuare a deficitelor gemene este necesară rezultă din faptul că nivelul ridicat pe care îl au în prezent este expresia unei dinamici structural deficitare a economiei românești (atât în sectorul public, cât și în cel privat), care în timp erodează potențialul de dezvoltare viitoare (crește povara datoriei, rămân mai puține resurse pentru investiții, se pierde competitivitatea etc.). Se adaugă aici faptul că de aceste corecții depind într-o proporție importantă fluxurile viitoare de fonduri europene, care sunt pentru România resurse ieftine (sau, în cele mai multe cazuri, gratuite) pentru finanțarea investițiilor.

Asumarea costurilor pe termen scurt este mereu dificilă, dar efectele acestora sunt mai ușor de suportat atunci când corecția este proiectată și gestionată de o manieră activă, prin ajustarea politicilor macroeconomice și prin măsuri calibrate, programate și graduale, în opoziție cu

situația în care, ajungând să fie forțate de piețe, corecțiile ar fi neașteptate, rapide și scăpate de sub control.

Coroborând cele de mai sus, cred că este important să reiterăm că trebuie să facem aceste corecții pentru că economia României are nevoie de ele și pentru că în absența lor ar fi din ce în ce mai mult expusă la riscuri, la pierderea unor oportunități de dezvoltare și la o (inevitabilă) încetinire (structurală) a ritmului de creștere ce va fi greu de surmontat.

Din această perspectivă, poate fi util să privim evoluția unor indicatori relevanți, pe un orizont mai lung de timp și prin comparație cu economiile din regiune.

Fig.2 PIB per capita (prețuri curente, USD)

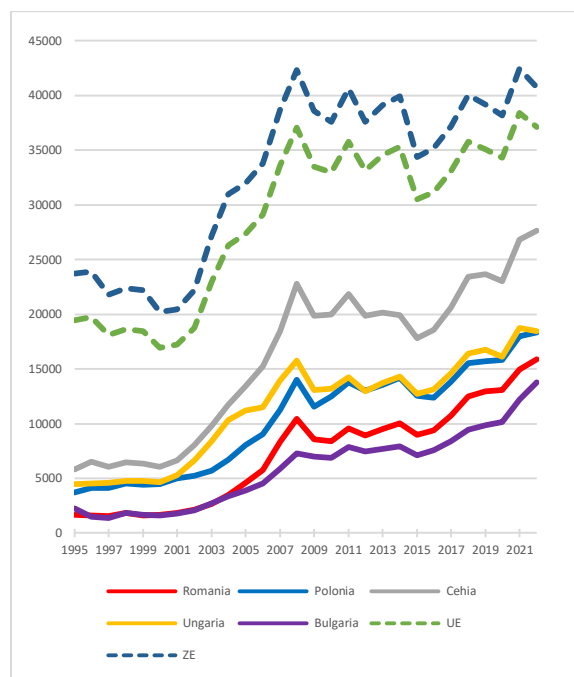
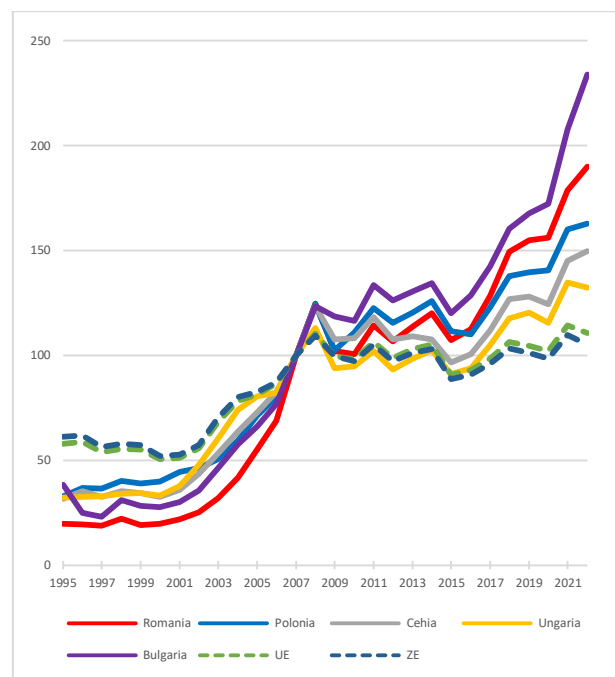

Fig.3 PIB per capita (prețuri curente, 2007=100)

Sursa: Banca Mondială

Figurile 2 și 3 de mai sus, realizate prin prelucrarea unor date publicate de Banca Mondială, confirmă faptul că progresul economic al României din ultimii 27 de ani a fost remarcabil. Același lucru se poate spune însă și despre Bulgaria, Ungaria, Cehia și Polonia, precum și despre Uniunea Europeană în ansamblu. Graficele indică însă particularități ale diferitelor perioade de timp și dinamici diferite între țări.

România se plasa în 1995 la cel mai redus nivel al PIB per capita din regiune (1650 de dolari SUA). Am putea spune că atunci, în 1995, România pornea în cursa acestor ultimi 27 de ani de pe ultimul loc în raport cu vecinii săi. La acel moment, PIB per capita în Bulgaria era cu 37 la sută mai mult (2259 de dolari), în Polonia era mai mult decât dublu (3687 dolari), în Ungaria era de peste 2,7 ori mai mare (4495 dolari), iar în Cehia de peste 3 ori și jumătate mai mare (5824 dolari).

Acest reper în timp nu este ales întâmplător: în luna iunie 1995, România depunea cererea sa de aderare la Uniunea Europeană. Au urmat discuții, negocieri, eforturi foarte mari pentru toți cei implicați, iar progresul către acest obiectiv statal, apartenența la UE, a fost, mai ales în primii ani, dureros de lent (lucru explicabil însă prin decalajele foarte mari în defavoarea noastră pe care le aveam în aproape toate domeniile).

Între 1995 și 2001 s-au parcurs însă câteva etape importante: în iulie 1997, Comisia Europeană adoptă Agenda 2000, care include Opinia asupra cererii de aderare a României la Uniunea Europeană; în noiembrie 1998, Comisia Europeană publică primul Raport de Țară privind procesul de aderare a României la Uniunea Europeană; în iunie 1999, România adoptă Planul Național de Aderare la Uniunea Europeană, iar în decembrie același an, la Helsinki, Consiliul European decide începerea negocierilor de aderare cu șase țări candidate, printre care și România; în februarie 2000, în cadrul reuniunii Consiliului UE pentru Afaceri Generale dedicate lansării Conferinței Interguvernamentale, sunt deschise oficial negocierile de aderare cu România, un pas istoric care a schimbat radical perspectivele de dezvoltare ale țării.

Revenind la perspectiva economică, până în 2000-2001, evoluția PIB per capita (calculat în prețuri curente și exprimat în valută forte) a fost oscilantă, imaginea de ansamblu fiind a unei stagnări. Economia și societatea resimțeau din plin costurile anilor de conducere și organizare discreționară, centralizată și ineficientă a economiei din perioada comunistă, iar ajustarea necesară la mecanismele de piață nu avea cum să fie ușoară. Este relevant în acest context faptul că în perioada 1995 – 2001 ratele anuale ale inflației se exprimau mereu cu două cifre și uneori chiar cu trei. De exemplu, timp de 12 luni consecutive, în perioada februarie 1997 – februarie 1998, ratele anuale ale inflației au variat între un minim de 105,4 la sută și un maxim de 177,4 la sută. Tot ca exemplu, în decembrie 1996 și în fiecare dintre primele trei luni ale anului 1997, rata lunară a inflației (creșterea în medie a prețurilor bunurilor și serviciilor din coșul de consum de la o lună la alta) a fost în permanență de peste 10 procente, iar în martie 1997, așadar într-o singură lună, a fost de 30,7 la sută. Tot în perioada 1995-2001, cursul nominal al leului în raport cu dolarul SUA s-a depreciat de aproape 18 ori. În decembrie 1994, un dolar SUA valora 1767 ROL (lei vechi, anterior denominării, echivalentul nominal al 0,1767 RON de astăzi), iar în decembrie 2021, ajunsese deja la 31567 ROL (echivalentul nominal al 3,1567 RON de astăzi). Cifrele sunt șocante pentru cine nu-și mai amintește acea perioadă. Au fost ani grei și o presiune foarte mare asupra populației.

Privind de atunci și până în prezent, în acea perioadă de început a fost destul de dificil de implementat reforme pentru viitor. Dar ele s-au implementat, iar timpul a demonstrat că aceasta a fost o alegere bună.

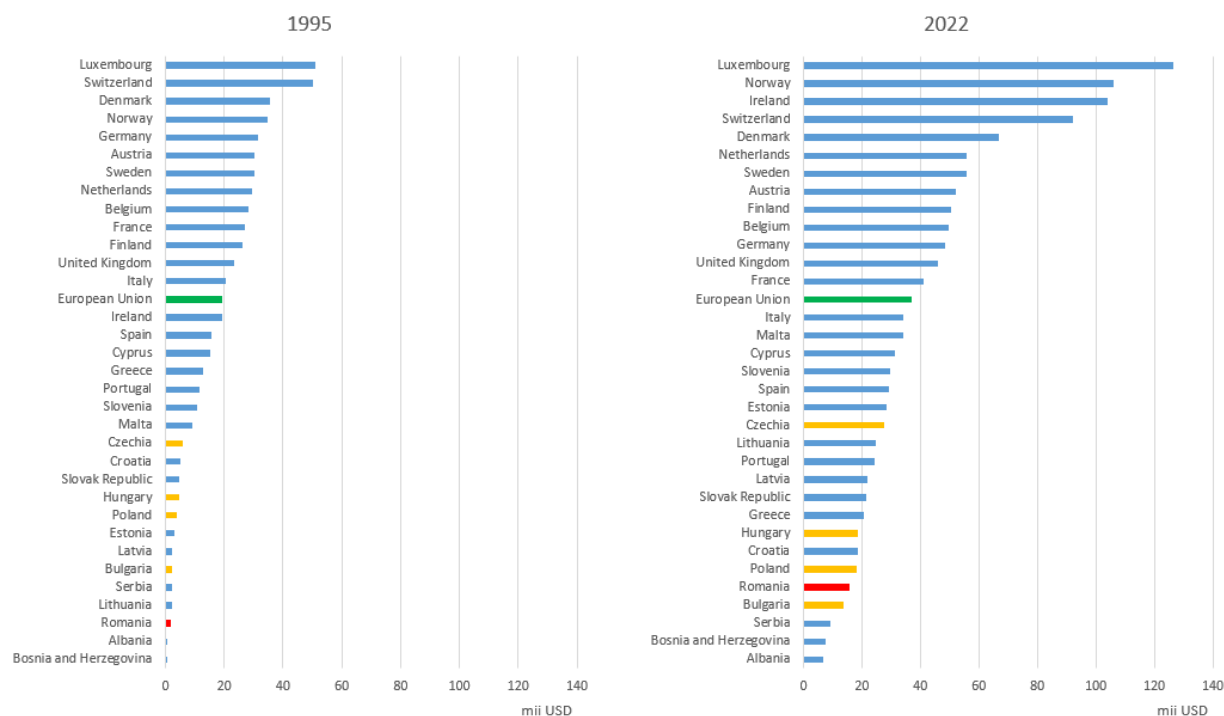
Indiferent de conjuncturi, reformele trebuie realizate, cu atât mai mult cu cât, deși situația actuală este complicată, România beneficiază de sprijinul financiar substanțial al programelor europene. Sunt convins că și astăzi ca și atunci, reformele trebuie făcute, iar efectele pozitive pe care le vor avea în timp vor confirma că și de această dată ele reprezintă o alegere bună. Poate părea exagerat, dar, dintr-o anumită perspectivă, importanța momentului prezent și a modului în care deciziile de acum ne pot aduce aproape de obiectivul adoptării monedei euro cred că pot fi

comparate cu cele ale perioadei 1995-2004 și ale reformelor care au permis intrarea fără echivoc pe traiectoria aderării la Uniunea Europeană

Revenind și continuând analiza, graficele multor indicatori economici arată că anul 2002 a marcat un punct important de inflexiune pozitivă în evoluția României care își găsește un corespondent în planul acțiunilor și al deciziilor politice. Luna noiembrie 2002 a consemnat adoptarea de către Comisia Europeană a „foii de parcurs” pentru România și Bulgaria, precum și prima menționare oficială în cadrul Parlamentului European a datei de 1 ianuarie 2007 ca dată-țintă pentru aderarea României la UE. În decembrie 2002, Consiliul European de la Copenhaga decide asupra aderării a zece noi state membre și adoptă foile de parcurs pentru România și Bulgaria. În plan economic, în 2002, România reușește o creștere a PIB per capita cu peste 16%. Vor urma încă șase ani de creștere accelerată, de peste 20 de procente în fiecare an. De exemplu, în 2007, anul în care România a devenit efectiv stat membru al Uniunii Europene, PIB per capita a crescut cu peste 45 la sută. Seria va fi întreruptă de efectele manifestării crizei financiare globale și ulterior, ale crizei datoriilor europene.

Graficul din Figura 3 de mai sus schimbă reperul temporal și setează ca punct de referință anul 2007, din multe perspective politice și economice un jalon de o importanță aparte în evoluția ulterioară a țării. Se observă o perioadă de relativă stagnare până în 2017 (în raport cu maximumul de 10435 dolari per capita atins în 2008), cu siguranță sub influența crizelor financiare și economice care au afectat majoritatea statelor europene (vizibil pe grafic), și ulterior o reluare a trendului susținut de creștere, pe ansamblul ultimilor șase ani. Ritmurile anuale au fost diferite, în această perioadă resimțindu-se impactul crizelor recente care au afectat progresul, dar nu au inversat tendința. Pe grafic se evidențiază anul 2020 (puternic influențat de debutul pandemiei Covid-19), când PIB per capita practic a stagnat în cazul României, dar și anul imediat următor, când acesta a crescut într-un ritm de circa 14 la sută, comparabil cu cel din 2017 și 2018.

Fig.4 PIB per capita comparativ 2022 vs. 1995 (prețuri curente, USD)

Sursa: Banca Mondială

Tendințele în evoluția PIB per capita descrise mai sus pentru România sunt corelate cu cele ale țărilor din regiune, dar și la nivelul de ansamblu al Uniunii Europene. Figura 4 compară nivelul PIB per capita doar între anii de început și de sfârșit ai perioadei analizate, respectiv 1995 versus 2022, dar pentru o selecție mult mai largă de state din spațiul geografic european. Pentru că a pornit cu un decalaj foarte mare, deși a crescut foarte rapid, în ultimii 27 de ani România a câștigat doar două poziții în clasamentul regional, surclasând Bulgaria și Serbia, dar rămânând în continuare în urma Poloniei, Ungariei și, mai ales, a Cehiei. Totuși diferențele (în termeni procentuali) sunt mult mai mici în 2022 comparativ cu nivelurile din 1995. Față de Cehia (cea mai avansată din regiune), acum avem de recuperat un decalaj de 74 la sută ceea ce este o îmbunătățire față de nivelul de 253 la sută din 1995. Iar Polonia și Ungaria ne depășesc cu 15 și respectiv 16 procente, față de 123 la sută și, respectiv, 172 la sută în 1995.

Ca și alți indicatori ai dinamicii economiei, PIB per capita poate fi calculat în mai multe moduri:

- I. prin conversie într-o valută de largă circulație internațională (de exemplu în dolari ca mai sus sau în euro – pentru analiza datelor după 1 ianuarie 1999 când aceasta a fost introdusă, mai întâi pentru contabilitate și plăți electronice, iar din 1 ianuarie 2002 și pentru tranzacții cu numerar, fiind lansate monedele și bancnotele euro);
- II. prin raportare la media unei anumite zone economice mai largi (de exemplu, a Uniunii Europene în cazul statelor membre);
- III. sau la paritatea puterii de cumpărare. Potrivit Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), paritățile puterii de cumpărare (PPP) sunt ratele de conversie valutară care încearcă să egaleze puterea de cumpărare a diferitelor valute, prin

eliminarea diferențelor de niveluri de preț între țări. Coșul de bunuri și servicii cu preț considerat la stabilirea PPP este un eșantion al tuturor celor care fac parte din cheltuielile finale: consumul final al gospodăriilor și guvernului, formarea de capital fix și exporturile nete. Acest indicator este măsurat în termeni de monedă națională per dolar american.

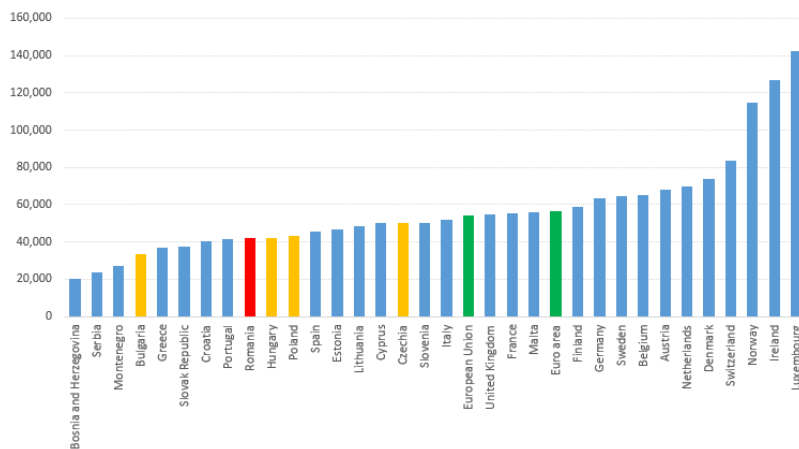
Analizând cele trei abordări de calcul a PIB per capita, am putea spune că prima menționată este probabil cea mai conservatoare, pentru că utilizează conversii în valută forte ale rezultatelor economice, fără a ține seama de particularități foarte importante, precum nivelul relativ al veniturilor și mai ales cel al prețurilor, dintre țările comparate. Discrepanțele pot fi mari atunci când gradul de dezvoltare diferă foarte mult între țările din eșantion, așadar mai ales dacă se compară țări avansate economic cu țări din categoria economiilor emergente. În astfel de situații, unii economiști consideră ca utilizarea PPP este mai potrivită, deoarece metoda înglobează ajustări pentru aceste diferențe.

În cazul nostru, intuiția economică ne-ar sugera probabil faptul că atunci când comparăm România cu Bulgaria, Ungaria, Polonia și Cehia la un moment de timp apropiat de cel prezent, s-ar putea ca diferențele să nu fie chiar atât de mari încât schimbarea metodei să schimbe clasamentul. Pentru rigoare, am verificat acest lucru, realizând un clasament al nivelurilor PIB per capita în anul 2022 similar celui din Figura 4 de mai sus, dar bazat de data aceasta pe paritatea puterii de cumpărare. Se observă din Figura 5 de mai jos că poziția României în grupul celor cinci țări pe care se focalizează analiza de față nu s-a schimbat, rămânând pe o poziție superioară celei a Bulgariei și doar ușor inferioară celor ale Poloniei și Ungariei. De asemenea, poziția de lider incontestabil al grupului de cinci țări în clasamentul PIB per capita aferent anului 2022 este în continuare deținută de Cehia. Așadar, lucrurile sunt aproape neschimbate în raport cu imaginea oferită de graficul din dreapta al Figurii 4 de mai sus, realizate exprimând PIB per capita în dolari SUA.

Interesantă și totodată relevantă din această comparație între metode este și observația că, atunci când ajustăm cu nivelul diferit al prețurilor (așadar când facem trecerea de la PIB per capita exprimat în dolari SUA către PIB per capita ținând seama de PPP), România se clasează în 2022 peste Slovacia, Croația, Grecia și Portugalia, așa cum reiese din Figura 5 de mai jos (în opoziție cu imaginea oferită de graficul din dreapta al Figurii 4 de mai sus). Modificarea poziției României în clasament față de Grecia și Portugalia la schimbarea de metodă arată tocmai faptul că raportarea la PPP aduce un unghi nou (și totodată relevant) analizei, în special atunci când țările care sunt comparate au niveluri semnificativ diferite ale dezvoltării economice de ansamblu.

Fig.5 PIB per capita în anul 2022 (PPP)

Sursa: Banca Mondială

Creșterea economică este doar o parte a tabloului de ansamblu. Multe alte lucruri contează: cât de sustenabilă este creșterea din perspectiva componentelor care contribuie la creștere, care sunt factorii determinanți (atât de natură endogenă, cât și exogenă), care este amplitudinea externalităților negative pe care le generează (de exemplu, asupra mediului, comunităților etc.), ce efect are asupra incluziunii și dezvoltării sociale ș.a.m.d.

Deoarece pentru economia României deficitele gemene reprezintă în prezent o importantă vulnerabilitate cu efect asupra perspectivelor viitoare de dezvoltare, este util să continuăm comparația la nivel regional prin studierea dinamicii echilibrului bugetar, acesta având implicit un efect asupra soldului contului curent.

Dacă analizăm din punct de vedere istoric perioadele în care s-au consemnat deficite bugetare mari care au condus la creșterea datoriei publice observăm că adesea acestea au fost asociate cu crize economice severe sau cu războaie. Într-adevăr, există și perioade în care deficitul a fost efectul unei nepotriviri structurale pe termen lung între veniturile și cheltuielile bugetului general consolidat. Această „nepotrivire” a fost la rândul său amplificată de tentația politicilor populiste care au consolidat capcana uzuală a măsurilor pro-ciclice cu impact destabilizator pe termen lung.

Observațiile formulate mai sus nu sunt însă specifice României. Însă, așa cum arată Figura 6 de mai jos, unul dintre elementele prin care România s-a singularizat în cadrul regiunii pe parcursul ultimilor 27 de ani a fost nivelul în permanență mai redus al veniturilor bugetului general consolidat (ca pondere în PIB) față de celelalte țări. Nu un an, nu cinci, nu zece, ci douăzeci și șapte de ani la rând, ponderea în PIB a veniturilor bugetului general consolidat a fost în cazul României semnificativ mai mică decât în Polonia, Ungaria și Cehia. Inclusiv în Bulgaria ponderea a fost în majoritatea acestei perioade mai ridicată față de România, cu excepția anilor 1995-1996 și 2011.

Aceasta arată că, în termeni relativi, resursele financiare autonome aflate la dispoziția bugetului pentru a susține programe economice de dezvoltare și pentru a lupta împotriva efectelor negative

ale crizelor de tot felul au fost timp de 27 de ani mai mici pentru România decât pentru Polonia, Ungaria, Cehia sau Bulgaria (în acest caz cu excepția menționată mai sus).

Fig.6 Venituri ale bugetului general consolidat (% PIB)

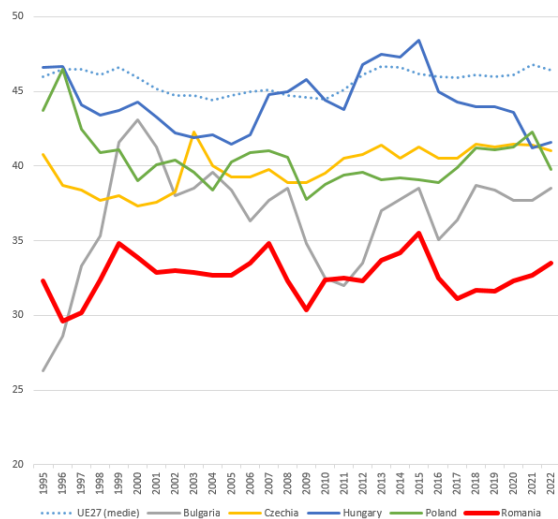
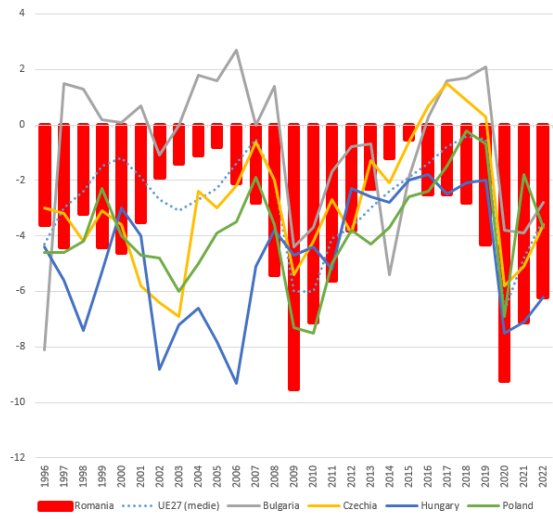

Fig.7 Deficitul sau surplusul bugetului general consolidat (% PIB)

Sursa: Eurostat

Pornind de la această realitate, înțelegem că deficitul bugetare mai mari pe care le-am avut în unele perioade de timp în cadrul grupului de cinci țări menționat (a se vedea Figura 7 de mai sus) nu au fost doar efectul deficiențelor structurale sau al dinamicilor scăpate de sub control ale cheltuielilor bugetare, ci și al nivelului mai redus al veniturilor.

În Figura 7 se mai observă că, în ultimii 27 de ani, România a avut două perioade clare de amplă consolidare a situației bugetului general consolidat: perioada 2001-2005, urmată de anii 2006-2007 în care deficitul s-a menținut sub 3 procente și, respectiv, perioada 2010-2015, urmată de anii 2016-2018, de asemenea caracterizați de deficite în limita a 3%. Este adevărat că reformele s-au realizat (în unele cazuri) și cu sprijinul organismelor internaționale și sub presiunea unor condiții asumate ca urmare a parcursului nostru de integrare în Uniunea Europeană. În 2019, la fel ca și în 2008, echilibrele s-au deteriorat (multe dintre cauze rezultând din politicile lipsite de prudență din perioada anterioară) chiar cu scurt timp înaintea unei succesiuni de crize majore, îngreunând foarte mult gestionarea acestora și reducând potențialul de recuperare ulterioară.

Tot în Figura 7, se observă că deopotrivă în 2008 și în 2019, Polonia, Cehia și media economiilor UE aveau un echilibru al bugetului general consolidat mult mai favorabil în comparație cu România, ceea ce le-a permis să mențină un control mai bun al deficitelor în perioadele de crize succesive care au urmat și apoi să revină mai rapid pe calea consolidării bugetare. Cel mai recent exemplu este că, pornind cu deficite mai mici sau chiar cu excedente în 2019, economiile menționate au reușit să limiteze deficitul din 2020 (anul debutului pandemiei Covid-19) și, ulterior, din 2021 și 2022, la niveluri mult mai reduse decât România.

Criza pandemică și efortul de susținere a Ucrainei au afectat echilibrul destul de fragil al bugetului național. Acest lucru nu s-a întâmplat doar în România, însă la noi aceste cheltuieli au condus la o deteriorare mai amplă din cauza dezechilibrelor din perioada anterioară acestei succesiuni de crize. Tocmai pentru a avea o abordare adecvată acestei situații complexe din prezent, consolidarea fiscală trebuie să se facă gradual, fixându-se jaloane realiste în mod etapizat. Reforma administrației publice și creșterea eficienței acesteia reprezintă priorități curente, alături de revenirea la un tratament fiscal echitabil față de toți agenții economici, care să le permită acestora să acționeze pentru depășirea dificultăților reale din prezent, să se dezvolte și să se adapteze noilor condiții într-un cadru corect de competiție pe piață, generând astfel creștere economică și având totodată și efectul de a spori veniturile bugetare ca pondere în PIB.

Într-o perioadă caracterizată de un nivel în creștere a datoriei și de nevoia de investiții pentru modernizarea economiei, echilibrul macroeconomic al unei țări contează atât în sine, ca una dintre condițiile de dezvoltare sustenabilă, cât și în termeni relativi prin raportare la ceea ce se întâmplă în țările cu care aceasta este în mod uzual comparată și cu care se află în competiție pentru atragerea capitalurilor și a tehnologiei străine. Figura 7 de mai sus arată că, pe măsură ce România a efectuat unele corecții în 2021 și 2022, unele țări din regiune (care oricum porneau de la niveluri mai favorabile) au efectuat la rândul lor ajustări (de exemplu, Cehia, dar și ca medie la nivelul Uniunii Europene). Astfel, așa cum se întâmplă în strategiile dinamice în condiții de informație incompletă din teoria jocurilor, echilibrul dinamic se schimbă în permanență și deocamdată rămânem, din această perspectivă, pe o poziție nefavorabilă. Acesta este încă un motiv pentru care efortul de consolidare fiscală trebuie să continue și să demonstreze un progres clar și durabil (irreversibil) către un nivel sustenabil și adecvat obiectivelor noastre strategice în plan economic, printre care unul important este adoptarea într-un orizont previzibil de timp a monedei euro.